

Abdualmuttalip ARPA¹

Abdullah DİLEK²

**HZ. NUH VE TUFAN BAĞLAMINDA KADİM MEZOPOTAMYA
HAVZASINDA İKİNCİ MEDENİYET İNŞÂSI**

Özet

Mezopotamya coğrafyası medeniyetlerin hafızasında derin köklere sahiptir. Bu kökler sadece etnik topluluklarda değil, birçok dini ve mitolojik geleneğe de izlere sahiptir. Mezopotamya havzası, monoteist gelenekler denilen Yahudilik Hıristiyanlık ve İslamiyet açısından ontolojik bir öneme sahiptir. Zira bu üç dini geleneğe göre de insanlığın hayata başlaması Mezopotamya’da gerçekleşmiştir. Mezopotamya’yı insanlık tarihinde öne çıkaran bir olay, tufandır. Tufandan sonra insanlığın yeniden hayata başladığı ve devam ettiği yer, yine Mezopotamya’dır. İnsanlık bir kere daha Mezopotamya’da hayata başlamıştır. Bir anlamda ikinci medeniyet de Mezopotamya’da doğmuş ve Mezopotamya merkezli olmuştur. Bu çalışmamızda Mezopotamya havzasının bu konumu, evrensel bir olgu olarak tüm kültürlerde görülen Hz. Nuh ve tufan olayı ile birlikte ele alınacaktır.

Anahtar kelimeler: Nuh, Tufan, Medeniyet, Mezopotamya

**CONSTRUCTION OF SECOND CIVILIZATION IN THE ANCIENT
MESOPOTAMIA IN THE CONTEXT OF THE PROPHET NOAH AND
THE FLOOD**

Abstract

The geography of the Mesopotamia has deep roots in memory of civilizations. These not only in ethnic communities; but also roots can be seen in most religious and mythological traditions. The area of the Mesopotamia has ontological importance for monotheist traditions as Judaism, Christianity and Islam. Because, these three religious traditions accept that humankind began to life in the Mesopotamia. The flood is event that highlighted Mesopotamia in human history. Humankind began and continued to their life in Mesopotamia after the

¹ Yrd. Doç. Dr., İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Tefsir Anabilim Dalı, muttaliparpa@gmail.com

² İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı, abduhdilek@gmail.com

Flood. Humankind began its life again in Mesopotamia. In other words, second civilization began in Mesopotamia and it centred in Mesopotamia. In this study the location of the Mesopotamia will be evaluated with Prophet Noah and the Flood.

Key Words: Noah, the Flood, Civilization, Mesopotamia

I. İnsanlığın Ortaya Çıktığı Coğrafya

Mezopotamya’da bulunan Cudi dağı ve çevresi aynı zamanda insanlık hayatının başladığı coğrafyadır. Zira Tevrat’ın Yaratılış kitabındaki anlatıya göre ilk insan ve ilk peygamber Hz. Adem, Allah tarafından Aden cennetine yerleştirilmiştir. Sonrasında ise Aden cennetini sulamak için bir ırmak yaratılmıştır. Dört kola ayrılan bu ırmaklardan ikisi Fırat ve Dicle’dir. Diğer ikisi de Pişon, Gihon’dur.³ Medeniyet tarihinde “bolluk ve sevinç bahçesi” şeklinde meşhur olan Aden, ayrıca ilk insanların yaşadığı bereketli topraklarla özdeşleşmiştir. İşte Dicle Nehri kıyısında bulunan Cudi, Hz. Adem’in vefatından yaklaşık bin yıl sonra gerçekleşen tufanın olayının bu bölgede gerçekleştiğini göstermektedir. Çünkü nasıl Hz. Nuh’tan önceki nesiller Cudi ve Dicle çevresinde yaşamışsa, tufandan 293 sene sonra doğan Hz. İbrahim’in de Harran ve çevresinde yaşamış olduğu muhtemeldir.

Hz. Nuh zamanında gerçekleşen tufan, Hz. Nuh’a inananlar dışındaki tüm canlıların sular altında kalmasıyla bilinmektedir. Bu yüzdendir ki Hz. Adem’den sonra insanlığın ikinci atası ve babası olarak Hz. Nuh kabul edilir. Cudi dağı ise Hz. Nuh zamanından beri bereketi ile meşhur olmuştur. Nitekim Hz. Nuh tufandan sonra geminin bereketli bir yere inmesi için dua ediyor.⁴ Dicle havzasında bulunan Bakarda ve Bazebeday’ın bu özelliği tarih kitaplarına geçen bir şiire şu şekilde konu olmuştur:

Bakarda ve Bazebeday yazlık ve baharlıktır.

Selsebili andıran serin tatlı suları vardır.

Bunların yanında Bağdat ne ki?

Ya insanı bunaltan sıcak toprağı, ya da şiddetli soğuğu var.⁵

Kutsal metinlerin tasvirinden anlaşıldığına göre Hz. Adem’in yaşadığı coğrafya ile Hz. Nuh’unki aynıdır. Bunun için Hz. Nuh’un, günümüz Suriye ve Irak’ın birleştiği yerde yani Mezopotamya’da yaşaması ve tufanın da Mezopotamya merkezli olması muhtemeldir. Mezopotamya’daki en yüksek dağlardan biri olan Cudi ise suların yeryüzünden çekilmesinden sonra Hz. Nuh’un gemisinin inmesi için en müsait yer konumundadır.

Tufan hadisesi tüm kültürlerin üzerinde evrensel bir vakıa olarak tüm medeniyetlerin zihninde yer almıştır. Tufanın izleri Eski Mezopotamya sakinleri olan Sümer, Akad ve Asur

³ Yaratılış, 2/10-14.

⁴ Müminun, 23/29.

⁵ El-Hamevi, Yakut, (t.y.), Mu‘cemu’l-buldan, Daru’l-kutubu’l-ilmiyye, c. I, Beyrut, s. 378. Şiirin Arapça ifadeleri ise şu şekildedir;

“Bakarda ve Bazebeday masifun ve marba’un
Ve ‘azbun yuhaki’s-selsebila barudu
Ve Bağdadu ma Bağdadu
Emma turabuha? Fehama, ve emma barduha feşedidu”

medeniyetleri ile Babillilere ait Gılgamış destanında yer almaktadır.⁶ Yine tufan eski İran ve Yunan tarihlerinde de kendisine yer bulmuştur. Esas önemlisi ise Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam dinlerine ait kutsal metinlerin tufanı ayrıntılarıyla birlikte anlatmasıdır.⁷ Neticede tufanla ilgili bilgilerin detaylarında farklılıklar bulunsa da, kadim milletlerin tufanla ilgili hafızasının temelinde, Allah'a ve onun peygamberi Hz. Nuh'a uymayan zalim ve inkârcıların tufanla cezalandırılması yer almaktadır.⁸

II. Tufanın Evrensel veya Bölgesel Olması

Tarihçiler ve din bilginleri tufan olayının nerede gerçekleştiği ve evrensel veya bölgesel bir tufan olup olmadığı hakkında şimdiye kadar ortak bir görüşe ulaşmamışlardır. Tevrat'taki tufan anlatımı tüm yeryüzünün sular altında kaldığını ve Hz. Nuh ile ona inananlar dışındaki tüm canlıların suda boğulduğunu haber vermektedir. Kuran-ı Kerim ise tufanı anlatırken Hz. Nuh'un kavmini merkeze almaktadır.⁹ Nitekim Hz. Nuh zamanında yeryüzünde vahiyle muhatap başka canlı grubunun olup olmadığı bilinmemektedir. Bu nedenle Hz. Nuh'un kavminin ve onların yaşadığı bölgelerin tufana muhatap olduğu kesin olarak bilinmektedir. Böylece Hz. Nuh zamanında bilinen dünya olan Mezopotamya'nın sular altında kaldığı açıktır. Bunun ötesinde tüm yeryüzünün sular altında kaldığı ve bütün canlıların yok olduğunu ileri sürmek Kuran-ı Kerim'in konusu olmadığı gibi, bu yönde bir bilgi verme hedefi de yoktur. Bu nedenle Kuran-ı Kerim'deki bilgiler ışığında, Nuh tufanının tüm yeryüzünü kapladığını ve gemidekiler dışındaki tüm canlıları yok ettiğini -kesin olarak- söylemek mümkün değildir.¹⁰

III. Geminin İndiği Dağ

Tufanın boyutunun yanı sıra tufana inananların esas meraklarını çeken bir diğer nokta ise suların yeryüzünden çekilmesinden sonra Hz. Nuh'un gemisinin nerede durduğu ve hayatına nerede devam ettiğiidir. Hemen hemen tüm tufan anlatımlarında suların yeryüzünden çekilmesinden sonra Hz. Nuh'un gemisinin bir dağ üzerinde karaya oturmasından söz edilmektedir.¹¹ Sümerlere ait anlatımda bu dağın ismi Dilmun, Gılgamış destanında ise Nissur veya Nisir, başka rivayetlerde ise Lubar ve Massis dağlarından söz edilmektedir. Her ne kadar tarihi rivayetlerde geçen bu dağ isimlerinden bazıları farklı seslenişlerde (Dilmun, Nissir ve Missir gibi) Cudi dağı ile özdeşleşse de; bunların hem coğrafi konumu hem de varlığı tam olarak bilinmemektedir.

⁶ Gılgamış destanındaki tufan anlatımı için bkz. Ömer, A. Hilmi, (1932), "Sümer Dininin, Babil, İbrani, İslâm Dinleri Üzerinde Yaptığı Tesirler: Tufan Hikâyeleri (İbrani ve İslâm Dinlerinde II)", Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası, c. V, sayı 24, İstanbul, s. 34-39.

⁷ Yahudilik ve İslam'da tufan için bkz. Ömer, A. Hilmi, (1932), "Sümer Dininin, Babil, İbrani, İslâm Dinleri Üzerinde Yaptığı Tesirler: Tufan Hikâyesi (İbrani ve İslâm Dinlerinde)", Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası, c. V, sayı 23, İstanbul, s. 53-61.

⁸ Tüm kültürlerde tufan anlatımı olduğu ile ilgili bkz. Harman, Ömer Faruk, (2012), "Tufan", DİA, c. XXXXI, İstanbul, s. 319-320.

⁹ Hz. Nuh'u ve muhatap alan ifadeler için bkz. Araf,7/59-64; Hud, 11/25-49; Furkan, 25/37; Şuara, 26/105-122; el-Kamer, 54/9-16.

¹⁰ Bu konu hakkındaki bir tartışma için bkz. Sarıkçıoğlu, Ekrem, (2010), "Kur'an ve Arkeoloji Işığında Nuh (a.s.) Kıssası", Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu (14-16 Mayıs 2010) Sempozyum Bildirileri, Ankara, s. 28-29.

¹¹ Bu konuyla ilgili Tevrat'ta geçen ifade şu şekildedir: "Gemi yedinci ayın on yedinci gününde Ararat dağlarına oturdu. Tekvin, 8/4. Kuran-ı Kerim'de ise Hud Suresi'nde bu olay tasvir edilmektedir: "Ve "Ey yer! Suyunu çek!" ve "Ey gök! Sen de tut!" denildi. Ve sular çekildi ve gemi Cudi'de karaya oturdu". Hud, 11/44.

IV. Ararat'tan Cudi'ye

Hız. Nuh'un gemisinin tufandan sonra karaya oturduğu yer ile ilgili tartışmalara yol açan neden ise, Tevrat'ın Yaratılış bölümünde “Gemi yedinci ayda, ayın on yedinci gününde Ararat dağlarına oturdu” (Yaratılış, 8/4) ifadeleridir. Burada geçen “Ararat dağları”, gemi için belirli bir yeri göstermekten ziyade Urartuların toprakları içinde yer alan dağlar silsilesine işaret etmektedir. Nitekim M.Ö. 900-600 yıllarında Van Gölü merkezli hüküm süren Urartular, Mezopotamya'da bulunan Asurlular'a komşu ve rakip bir krallıktır. Urartular günümüz Ermenistan ve Azerbaycan'ın Batı kesimi ile İran'ın Urmiye bölgesini ve Dicle Nehrinin kuzeyini içine alan bir coğrafyadır. Dolayısıyla Ararat dağlarından söz eden Tevrat'taki ifadeler, Cudi dağına da içine alan geniş bir alana yayılmış dağları ifade etmektedir. İşte bu nedenle Tevrat'ın Yaratılış bölümündeki “Ararat dağları” ifadesi, Arami ve Süryani çevirilerde Van Gölü'nün güneydoğusunda bulunan “Ture Kardü” yani “Kürdistan'ın dağları” olarak çevrilmiştir.¹²

Bu konu ile ilgili en açık ifade ise Kuran-ı Kerim'de “sular çekildi ve gemi Cudi'de karaya oturdu” (Hud, 11/44) ayetinde geçen Cudi ismidir. Ararat dağları, Van Gölü'nün güneyinden başlayıp Cudi dağına da bulunduğu Dicle Nehri'ne kadar uzayan dağ silsilesi olarak düşünüldüğünde Tevrat ve Kuran-ı Kerim'deki ifadelerin birbiriyle örtüştüğü görülür.

V. İşaretler Cudi'yi Gösteriyor

Kuran-ı Kerim'de Nuh tufanının anlatıldığı Hud Suresi'nde ismi açıkça geçen Cudi dağı, Hız. Nuh'un gemisinin durduğu yer ile ilgili, en kesin tarihsel konum olarak bilinmektedir. Nitekim Cudi Dağı, tüm Ortadoğu ve Mezopotamya'da İslam hâkimiyetinin kurulduğu yedinci yüzyıldan itibaren İslam coğrafyacıları tarafından Hız. Nuh'un gemisinin karaya oturduğu yer olarak kabul edilmiştir. Esas önemlisi ise Cudi dağı ve çevresinin, tufan ve Hız. Nuh'un yaşamı ile ilgili günümüze kadar ulaşan birçok olguya sahip olmasıdır. Zira Hız. Nuh'un gemisinin Cudi'ye indiğine tanıklık edecek mahiyette tarihi rivayetler, şehirler, ziyaret yerleri ve makamlar bulunmaktadır.

Tufandan sonra geminin Cudi'ye indiği ve Hız. Nuh'un yaşamını Cudi etrafında devam ettirdiğinin işareti sayılabilecek işaretlerin en belirgin olanları şunlardır:

1. Cudi Dağı (Cebel Kardü)

Cizre, Şırnak ve Silopi üçgeni içinde yer alan Cudi dağı, Mezopotamya'nın en yüksek dağlarından biridir. Tufanın önemli safhalarının anlatıldığı Kuran-ı Kerim'de Hız. Nuh'un gemisinin Cudi'ye ineceği, tufan devam ederken belirlenir. Çünkü Hız. Nuh tufan sırasında gemide bulunurken “Rabbim beni bereketli bir yere indir” (Müminun, 23/29) sözleriyle Allah'a duada bulunur. Bu duanın ardından Hız. Nuh'un gemisi yerleşime müsait olan Mezopotamya'daki Cudi dağına karaya oturur (Hud, 11/44). Sonunda Hız. Nuh'un duasına karşılık olarak “Selam ile nice bereketlere kavuşmak üzere yanındakilerle beraber gemiden in” (Hud, 11/48) vahyi Allah tarafından indirilir. Bundan böyle bu dağ, cömertlik anlamına gelen “Cudi” adını alır.¹³

¹² Frymer, Tikva S.; Sperling, S. David, (2007), “Ararat”, (Ed. Fred Skolnik) Encyclopedia Judaica, c. II, Detroit, s. 361.

¹³ Cudi Dağı için bkz. Tanyu, Hikmet, (1993), “Cûdî Dağı”, DİA, c. VIII, İstanbul, s. 79-80.

Kuran-ı Kerim açık olarak Cudi ismini anmadan önce Mezopotamya sakinleri olan Süryaniler Cudi bölgesini tanımlamak için Kardü ismini kullanırlar. Esas önemlisi ise Süryaniler, Cudi dağı için ise “Ture Kardü” yani Kürtlerin dağı ismini kullanıyor ve Hz. Nuh’un gemisinin buraya indiğini kabul ediyorlar.¹⁴ Günümüzde Cudi’nin yanı başındaki Silopi ilçesine bağlı olan Bakarda veya Bajarkard köyü bu dönemden kalan bir isimlendirmedir.

2. Sefineti Nebi Nuh: Geminin Karaya Oturduğu Yer

Dicle Nehri kıyısında bulunan Cudi dağında iki bin metrenin üzerinde olan dört doruk vardır. 2017 metre yüksekliğindeki bir doruğun üzerinde “Nuh peygamber ziyaret tepesi” yer alır. Ziyaret tepesinin ortasında etrafı taşlarla çevrili bir alan ise “Sefine” yani gemi ismiyle bilinir. İslamiyet’ten önce Sasani topraklarında yaşayan Doğu Süryaniler, yani Nasturiler, sefine bölgesinde “Geminin Manastırı” adında bir mabed yapmışlardır. Mezopotamya’da İslam’ın yayılması ile bu manastırın yerine “Sefinet Nebi Nuh” adında bir mescit yapılmıştır.

Sefine makamına yapılan ziyaretlerin yaygınlığı ise dikkat çekici boyuttadır. Çünkü 20. yüzyıla kadar Cudi yakınlarında yaşayan Yahudi, Hıristiyan, Sabii, Müslüman ve Yezidiler Hz. Nuh’un hatırasını canlı tutmak için temmuz-eylül aylarında sefine makamında toplanırlardı. Günümüze kadar Sefine makamı yakın coğrafyalarda yaşayan halk tarafından da sürekli bir şekilde ziyaret edilir. Nitekim halk arasındaki bir inanışa göre hacca gidemeyenler, yedi defa Sefine makamını ziyaret ederek hac sevabına ulaşmayı umarlar. Öyle ki buraya yapılan ziyaretlerin sıklığından dolayı, bölge halkı Cudi dağının Sefine bölgesini kastederek “Cudiye mirada” (dileklerin Cudi’si) deyimini kullanır.

3. Heştan Köyü (Karyat Semanin)

Gemiden inen Nuh ve beraberindekiler Cudi dağının eteğinde “Semanin” yani seksenler köyü adında bir köy kurmuş ve yanındakilerle beraber buraya yerleşmiştir. Kuran-ı Kerim Hz. Nuh ile beraber tufandan kurtulanların sayısından söz etmeksizin, sadece onların pek az olduğunu (Hud, 11/40) haber verir. Müfessirler ise bu kişilerle ilgili olarak sekiz, kırk ve seksen sayısını verir. Hz. Peygamberin Amcasının oğlu olan Abdullah bin Abbas’tan gelen bir rivayette ise gemide seksen kişinin indiği bilgisi vardır. Günümüze kadar Seksenler köyünün bir yerleşim yeri olarak Cudi eteklerinde bulunması da,¹⁵ Abdullah bin Abbas’tan bize ulaşan bu sayının doğruluğunu desteklemektedir. Nitekim tarih kitaplarında Seksenler köyünden söz ederken burasının tufandan sonra Hz. Nuh tarafından kurulan bir yer olduğu söylenir. Ayrıca burası el-Cezire yani Mezopotamya’da inşa edilen ilk şehirdir.

4. Şera Nuh (Şehri Nuh, Şirnex, Şırnak)

Günümüzde Cudi dağı ve Semanin köyünün karşısında yer alan bir diğer yerleşim yeri Şırnak ilidir. Şırnak isminin esas hali olan Şera Nuh zamanla Şehri Nuh ve Şirnex ve son olarak da Şırnak haline gelmiştir. Şera Nuh kelimesi Süryanicede “Nuh istirahat etti, iskân etti” cümlesinin isimleşmiş halidir.¹⁶ Çünkü Hz. Nuh tufandan kurtulduktan sonra beraberindeki seksen kişi ile Heştan köyüne gelmiş, ardından yazlık ve yayla olarak kullanmak üzere Şırnak’ı kurmuştur. Hz. Nuh’un istirahatgâhı olan Şera Nuh, zamanla Nuh’un yaşadığı yer anlamında

¹⁴ Harrak, Amir, (2011), “Beth ‘Arabaye”, (Ed. Sebastian P. Brock, Aaron M. Butts, George A. Kiraz, Lucas Van Rompay) Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage, Gorgias Press, New Jersey, s. 71.

¹⁵ Şırnak’ta hala Heştan isminde Cudi Dağı yakınında bir köy bulunmaktadır. Heştan köyü bugün, Şırnak merkezine bağlı olan Balveren yolu üzerinde yer almaktadır. Bu köy Doğal sebepler nedeniyle yeri değişmekle beraber, halk arasındaki sözlü anlatımlarda bu köy anlatılırken Hz. Nuh ve Tufan’dan söz edilmektedir.

¹⁶ “Şera” kelimesi için bkz. Costaz, Louis, (1986), Kamus Süryani Arabi, Daru’l-Meşrik, Beyrut, s. 381.

Şehri Nuh halini almıştır. Halk arasındaki sözlü gelenekte, Şırnak için Şehri Nuh ismi günümüze kadar kullanılagelmiştir.

5. Ceziretu İbn Ömer (Cizre)

Dicle Nehri'nin kıyısında olan Cizre, ada şeklinde olduğundan dolayı Ceziretu İbn Ömer olarak bilinmektedir. Cizre'nin kuruluşu da tufandan sonraya denk gelmektedir. Cizre ilçesi, Hz. Nuh'un burada yaşadığına dair önemli bulgulara sahiptir. Bunlardan birisi daha önce Cizre'ye bağlı bir yer olan Yafes köyüdür. Yafes köyü günümüzde Cizre'nin içinde kaldığından dolayı "Yafes Mahallesi" olarak bilinmektedir.¹⁷ Bilindiği gibi Yafes tufandan sonra insanlığın soyundan geldiği Hz. Nuh'un üç oğlundan biridir. Yine Cizre'de Hz. Nuh'un mirasının göstergesi olarak yapılışı milattan önceye kadar giden Cizre surları, Hz. Nuh'un gemisinin hatırası olarak gemi şeklinde yapılmıştır.

Bunların dışında Hz. Nuh'un kabrinin Cizre'de bulunması da Hz. Nuh'un gemisinin Cudi dağına indiğini gösteren önemli bir diğer işarettir. Günümüzde Cizre'de bulunan Hz. Nuh'un Kabri, Hz. Nuh Cami'nin avlusunda yer almaktadır. Hz. Nuh'un mezarının yeri olarak Cizre dışında Mekke'de Mescidi Haram, Ürdün'de Kerek ve Irak'ta Necef mekânları gösterilmiştir.¹⁸ Fakat Hz. Nuh'un Cizre'deki kabri, çevresi ile beraber düşünüldüğünde Hz. Nuh'un burada vefat etmiş olması daha kuvvetle muhtemeldir.

6. Bazebday (Âzax, Hezex, İdil)

Cizre'de vefat eden Hz. Nuh'tan sonra onun çocukları ve tufandan kurtulan diğer inananlar hayatlarına Mezopotamya bölgesinde devam etmişlerdir. İşte bu nedenle Cizre'ye en yakın yerleşim yerlerinden biri konumunda olan Bazebday'ın kuruluşu Hz. Nuh'a ve çocuklarına dayanır. Süryaniler arasında Bazebday olarak bilinen yerleşim yeri, Kürtler arasında Hezex diye çağrılır. Günümüzde ise buranın ismi İdil olarak değiştirilmiştir. Tarihi kayıtlara göre Hz. Nuh, Bazebday'ın güzel iklimi ve tatlı sularını beğenmesinden dolayı tufan sonrası yaşamının bir kısmını burada sürdürmüştür. Bazebday şehri tufandan kurtulanlarla yakın ilişki içinde olmasından dolayı şehrin güneyinde eski bir yapı olan "Kasru'l-Kuvel" isminde bir yer vardır. Ayrıca kuvel ismi şehrin mahallelerinden birine verilmiş ve "Kuvel Mahallesi" geçen yüzyıla kadar kullanılagelmiştir. Bu isimlerde dikkatleri çeken "kuvel" ismi Süryanice bir kelime olup gemi manasına gelmektedir.¹⁹ Ayrıca kuvel, Tevrat'ın Yaratılış bölümünden Hz. Nuh'un gemisi için kullanılmıştır.²⁰

SONUÇ

Tarihi tecrübede yer isimlerinin rastgele verilmediği, genelde tarihi bir olay veya kişi ile ilişkilendirilen isimlendirmelerin tercih edildiği bir vakıdır. Bu olgulardan yola çıkarak tufandan kurtulan Hz. Nuh ve beraberindekilerin yaşam izlerinin Cudi ve etrafındaki yerleşim yerlerine yayıldığı görülür. Bu olaylar dizisi şunu göstermektedir ki; Hz. Nuh'un ve kendisinden sonra da çocuklarının yaşadığı coğrafya, Dicle Nehri'nin kıyısında olan Cudi, Cizre ve İdil'dir.

¹⁷ Yafesi Mahallesi, bugün Cizre'nin merkez mahallesi konumundadır. Günümüzde Cizre'den geçen Silopi-Nusaybin yolu, Yafes Mahallesi'nin içinden geçmektedir.

¹⁸ Hz. Nuh'un kabri için bkz. Harman, Ömer Faruk, (2007), "Nuh", DİA, c. XXXIII, İstanbul, s. 226.

¹⁹ "Kuvel" kelimesi için bkz. Costaz, Kamus Süryani Arabi, s. 152.

²⁰ Ishak, Lahdo, (2011), "Tarih, İman, Kahramanlık", (Çev. Abdualmuttalip Arpa), Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu, İstanbul, s. 223.

Sonuç olarak gelenekten kaynaklanan tarihi ve sözlü kayıtların yanı sıra, somut işaretler, tufan'dan sonra Hz. Nuh'un gemisinin Cudi dağına indiğini göstermektedir. Bunun akabinde Hz. Nuh ile beraber tufandan kurtulan inananlar Cizre, Bazedday ve Mezopotamya ovası boyunca yayılarak insanlığın neslinin buradan yayılmasını sağlamışlardır.

Hz. Nuh, tufan ve Cudi'nin Ortadoğu'daki konumunu anlamak üzere birtakım teklifler sunmak istiyoruz: Bütün bu mirasın üzerine söylenmesi gereken, adı daha önce güvenlik problemleriyle anılan Cudi dağı ve çevresinin, yeniden Mezopotamya coğrafyasının tüm halk ve kültürlerine hizmet etmek üzere asli misyonuna kazandırılmasıdır. Nitekim Cudi etrafında Yahudi, Hıristiyan ve Müslümanların birlikte katıldığı festivaller 1980'lere kadar geleneksel bir şekilde yapılıyordu. Bu çerçevede bu coğrafyada bulunan valilik belediye ve kaymakamlık ve sivil toplum kuruluşları; panayır ve kültür organizasyonları düzenleyerek tüm inanç sahiplerini bir araya getirmelidir. Bu şekilde Mezopotamya coğrafyasındaki halkların birlikteliği, kardeşliği ve kadim medeniyetin canlanması sağlanacaktır. Temennimiz Hz. Nuh'un mirasının hak ettiği yere ulaşması için, Hz. Nuh ve tufanla ilgili inancı taşıyan tüm halkların, Mezopotamya ve Cudi etrafında bütünleşmesinin sağlanmasıdır.

KAYNAKLAR

- COSTAZ, Louis, (1986), *Kamus Süryani Arabi, Daru'l-Meşrik*, c. I, Beyrut.
- FRYMER, Tikva S.; SPERLING, S. David, (2007), "Ararat", *Encyclopedia Judaica*, c. II, Detroit.
- EL-HAMEVİ, (t.y.) Yakut, *Mu'cemu'l-buldan, Daru'l-Kutubu'l-İlmiyye*, Beyrut.
- HARMAN, Ömer Faruk, (2012), "Tufan", *DİA*, c. XXXXI, İstanbul.
- HARMAN, Ömer Faruk, (2007), "Nuh", *DİA*, c. XXXIII, İstanbul,
- HARRAK, Amir, (2011), "Beth 'Arabaye", (Ed. Sebastian P. Brock, Aaron M. Butts, George A. Kiraz, Lucas Van Rompay), *Gorgias Encyclopedic Dictionary of the Syriac Heritage*, Gorgias Press, New Jersey.
- ISHAK, Lahdo, (2011), "Tarih, İman, Kahramanlık", (Çev. Abdulmuttalip Arpa), *Geçmişten Günümüze İdil Sempozyumu*, İstanbul.
- ÖMER, A. Hilmi, (1932), "Sümmer Dininin, Babil, İbranî, İslâm Dinler Üzerinde Yaptığı Tesirler: Tufan Hikâyesi (İbranî ve İslâm Dinlerinde)", *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, c. V, sayı 23, İstanbul.
- ÖMER, A. Hilmi, (1932), "Sümmer Dininin, Babil, İbrani, İslâm Dinleri Üzerinde Yaptığı Tesirler: Tufan Hikâyeleri (İbrani ve İslâm Dinlerinde II)", *Darülfünun İlahiyat Fakültesi Mecmuası*, c. V, sayı 24, İstanbul.
- SARIKÇIOĞLU, Ekrem, (2010), "Kur'an ve Arkeoloji Işığında Nuh (a.s.) Kıssası", *Uluslararası Şırnak ve Çevresi Sempozyumu (14-16 Mayıs 2010) Sempozyum Bildirileri*, Ankara.
- TANYU, Hikmet, (1993), "Cûdî Dağı", *DİA*, c. VIII, İstanbul.

EKLER:

Sefine; Hz. Nuh'un gemisinin indiği yer (Gertrude Bell, 1910)

Nasturi Hıristiyanlar Sefine makamını ziyaret ederken (Gertrude Bell, 1910)